

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Кафедра теорії і історії мистецтв	Рік навчання	2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	4

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Семестр 4 (весна 2022)

Викладач	Сушко Валентина Анатоліївна, доцент, кандидат історичних наук, зав. кафедри теорії і історії мистецтв (лекції) Найденко Вікторія Олександрівна (семінари)
E-mail	393570@ukr.net — Сушко В.А. viktorianaydenko@gmail.com — Найденко В.О.
Заняття	<u>Семестр 4 (весна 2022)</u> <u>2-й рік навчання</u> За розкладом Змішана форма навчання ауд. 205 (3 корпус) або дистанційно (он-лайн у Zoom та / або Discord) за попередньою домовленістю у Telegram чаті)
Консультації	Екзаменаційні
Адреса	к. 205, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон	057 706-02-81 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — ІУМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача.

Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Можливе листування у Telegram та Viber.

КОНСУЛЬТАЦІЇ

За необхідності можлива поглиблена позааудиторна консультація (очна зустріч, GoogleMeet, Zoom), яка відбувається за попередньою домовленістю В кінці навчального семестру передбачена екзаменаційна консультація.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами для вивчення дисципліни є засвоєння матеріалів дисципліни «Історія українського мистецтва», яка викладалась 3 семестрі 2 року навчання.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Історія українського мистецтва. У 5-и т. / НАН України ім. М.Т. Рильського; голов. Ред. Г. Скрипник. Т. 1–5. 2001 – 2007.
2. Кравич Д.П, Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. Львів: Світ, 2003 – 2005.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчальні матеріали, ілюстрації зберігаються в електронному вигляді на кафедрі ТІМ ХДАДМ.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчальні матеріали, ілюстрації зберігаються на кафедрі ТІМ та в бібліотеці ХДАДМ.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот/зошит для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет, смартфон тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word або LibreOffice.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою навчальної дисципліни «Історія українського мистецтва» є формування у студентів професійних компетентностей, спрямованих на вивчення історичного досвіду українського мистецтва, що охоплює більше двох тисячоліть, усвідомлення закономірностей і особливостей його розвитку та вміння аналізувати еволюцію на прикладі видатних історичних

і сучасних взірців, що є надзвичайно актуальним в умовах нинішніх глобалізаційних процесів у світі.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: поглиблення і систематизація знань з обраного фаху; створення відчуття професійної приналежності до обраного фаху на рівні критичного аналізу досягнень українського мистецтва в контексті розвитку світової художньої культури; забезпечення необхідної теоретичної підготовки студентів до професійної діяльності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Дисципліна «Історія українського мистецтва» забезпечує низку компетентностей, відповідно до Стандартів спеціалізації 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Загальні (базові компетентності):	Спеціальні (фахові) компетентності:
ЗК2: Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ФК1: Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.
ЗК3: Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	ФК 5: Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
ЗК5: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;	ФК8: Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.
ЗК6: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;	ФК10: Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
ЗК8: Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ФК12: Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.
ЗК9: Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Дисципліна «Історія українського мистецтва» забезпечує низку програмних результатів навчання, відповідно до Стандартів спеціалізації 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

ПР02.	Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
ПР05.	Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.
ПР06.	Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.
ПР11.	Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.
ПР12.	Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.
ПР13.	Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.
ПР14.	Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається фаховим розумінням і усвідомленням історії українського мистецтва. Дисципліна «**Історія українського мистецтва**» викладається студентам першого рівня вищої освіти (бакалавріату за ОПІ «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація») 2-го та 3-го року навчання у 3-5 семестрах. Інформативний зміст навчальної дисципліни «Історія українського мистецтва» складається з 35 тем. На вивчення навчальної дисципліни відводиться **390 год.** (195 год. аудиторної роботи (107 лекційних і 88 семінарських і 195 год. самостійної роботи) для студентів денної форми навчання /13 кредитів ECTS.

IV семестр:**Змістовий модуль 3. Ренесансні принципи в українській архітектурі та образотворчому мистецтві**

Тема 12. Ренесансна архітектура на українських землях. Архітектурно-декоративна пластика.

Тема 13. Становлення жанрів в образотворчому мистецтві поч. XVII ст. та розвиток графіки.

Тема 14. Розвиток ікономалярства та іконостасу XVI – перш. пол. XVII ст.

Тема 15. Монументальне малярство, статуарна та релігійна пластика.

Змістовий модуль 4. Архітектура та образотворче мистецтво др. пол. XVII – поч. XVIII ст.

Тема 16. Феномен українського бароко.

Тема 17. Архітектура дерев'яних та мурованих споруд.

Тема 18. Розвиток стінопису, ікони та іконостасу в XVII – поч. XVIII ст.

Тема 19. Розвиток жанрів образотворчого мистецтва XVII – поч. XVIII ст.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних, семінарських та контрольних занять. Самостійна робота студента спрямована на завершення семінарських завдань. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за семінарськими темами дисципліни.

Система оцінювання має накопичувальний характер, а саме отримання певного балу за кожну тему дисципліни (семінар, контрольна).

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є іспит. Для складання іспиту необхідним є пройти проміжний контроль у формі поточної перевірки процесу самостійної роботи, а також виконання контрольних робіт. Накопичувальний мінімальний бал складає 40.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+ 95–100	задовільно	64–74	D
			A 90–94		60–63	E
			незадовільно	35–59	FX	
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Роботи, які здаються з порушенням терміном здачі без поважних причин та попередження викладача, оцінюються на нижчу оцінку. Письмові творчі роботи повинні виконуватись студентом самостійно. Заборонене списування під час виконання письмових робіт та іспиту.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час проміжного контролю помічено списування, студент втрачає право отримати бали за тему і складає її під час іспиту, отримуючи не більше 50% балів від максимальних за цю частину.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

<http://www.etnolog.org.ua>

<http://ethnology.lviv.ua>

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять студентам необхідно вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має спитати дозволу вийти з аудиторії.

У разі відрядження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю зі студентами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

- студент повинен виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану;
- в обов'язковому порядку відвідувати всі види навчальних занять, передбачені навчальним планом;
- у разі неможливості з поважних причин відвідати заняття проінформувати викладача;
- якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та у день консультації відповісти тезово на ключові питання з теми;
- студент повинен брати участь у семінарах, виконати тестовий контроль та інші роботи, що визначені робочим планом навчальної дисципліни;
- обов'язком є присутність студента на проміжному контролі та заліку.
-

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Години	Рубіжний контроль	Деталі
1 тижд.	12	лекція	Ренесансна архітектура на українських землях.	3		Лекція

			Архітектурно-декоративна пластика.			
2 тижд.	12- 13	семінар	Ренесансна архітектура на українських землях. Архітектурно-декоративна пластика.	2	Тест з теми 12	Семінар
		лекція	Становлення жанрів в образотворчому мистецтві поч. XVII ст. та розвиток графіки.	1		Лекція
3 тижд.	13	лекція	Становлення жанрів в образотворчому мистецтві поч. XVII ст. та розвиток графіки.	2		Лекція
		семінар	Становлення жанрів в образотворчому мистецтві поч. XVII ст. та розвиток графіки.	1	Тезові відповіді на запитання	Семінар
4 тижд.	13- 14	семінар	Становлення жанрів в образотворчому мистецтві поч. XVII ст. та розвиток графіки.	1	Тест з теми 13	Семінар
		лекція	Розвиток ікономалярства та	2		Лекція

			іконостасу XVI – перш. пол. XVII ст.			
5 тижд.	14	лекція	Розвиток ікономалярства та іконостасу XVI – перш. пол. XVII ст.	1		Лекція
		семінар	Розвиток ікономалярства та іконостасу XVI – перш. пол. XVII ст.	2	Тезові відповіді на запитання	Семінар
6 тижд.	14- 15	семінар	Розвиток ікономалярства та іконостасу XVI – перш. пол. XVII ст.	1	Тест з теми 14	Семінар
		лекція	Монументальне малярство, статуарна та релігійна пластика.	2		Лекція
7 тижд.	15	лекція	Монументальне малярство, статуарна та релігійна пластика.	1		Лекція
		семінар	Монументальне малярство, статуарна та релігійна пластика.	2	Тезові відповіді на запитання. Обговорення вивченого матеріалу	Семінар
8 тижд.	15- 16	семінар	Монументальне малярство, статуарна та релігійна пластика.	1	Доповідь на обрану тему	Семінар
		лекція	Феномен українського бароко.	2		Лекція

9 тижд.	16	лекція	Феномен українського бароко.	1		Лекція
		семінар	Феномен українського бароко.	2	Тест з теми 16	Семінар
10 тижд.	17	лекція	Архітектура дерев'яних та мурованих споруд.	3		Лекція
11 тижд.	17- 18	семінар	Архітектура дерев'яних та мурованих споруд.	2	Тест з теми 17	Семінар
		семінар	Розвиток стінопису, ікони та іконостасу в XVII – поч. XVIII ст.	1	Тезові відповіді на запитання	Семінар
12 тижд.	18	лекція	Розвиток стінопису, ікони та іконостасу в XVII – поч. XVIII ст.	3		Лекція
13 тижд.	18- 19	семінар	Розвиток стінопису, ікони та іконостасу в XVII – поч. XVIII ст.	2	Доповідь на обрану тему	Семінар
		лекція	Розвиток жанрів образотворчого мистецтва XVII – поч. XVIII ст.	1		Лекція
14 тижд.	19	лекція	Розвиток жанрів образотворчого мистецтва XVII – поч. XVIII ст.	3		Лекція
15 тижд.	19	семінар	Розвиток жанрів образотворчого мистецтва XVII – поч. XVIII ст.	3	Загальна контрольна робота	Семінар
Іспит						

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
12	Тест з теми 12	10
13	Тезові відповіді на запитання	2
13	Тест з теми 13	10
14	Тезові відповіді на запитання	2
14	Тест з теми 14	10
15	Тезові відповіді на запитання. Обговорення вивченого матеріалу	4
15	Доповідь на обрану тему	10
16	Тест з теми 16	10
17	Тест з теми 17	12
18	Тезові відповіді на запитання	2
18	Доповідь на обрану тему	8
19	Підсумкова контрольна робота	10
	Іспит	10
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали		Критерії оцінювання
	0-100	
A+	95-100	Студент в повному обсязі опанував теоретичний матеріал з тем, надав додаткові матеріали та приклади за темою/темами. На семінарських заняттях чітко та змістовно відповідав на запитання та на додаткові питання. Своєчасно та на відмінно виконав усі тестові завдання з тем. Брав активну участь в обговореннях вивченого матеріалу. На відмінно написав підсумкову контрольну роботу.
A	90-94	Студент в повному обсязі опанував теоретичний матеріал з тем, надав додаткові матеріали та приклади за темою/темами. На

		семінарських заняттях чітко та змістовно відповідав на запитання та на додаткові питання. Своєчасно та на відмінно виконав усі тестові завдання з тем, допустив 1-3 негрубих помилки. Брав активну участь в обговореннях вивченого матеріалу. На відмінно написав підсумкову контрольну роботу.
В	82-89	Студент в повному обсязі опанував теоретичний матеріал з тем. На семінарських заняттях чітко відповідав на запитання та на додаткові питання, але допускався деяких неточностей. Своєчасно та на достатньому рівні виконав усі тестові завдання з тем, допустив до 5 негрубих помилок. Брав активну участь в обговореннях вивченого матеріалу. На достатньому рівні написав підсумкову контрольну роботу.
С	75-81	Студент в не повному обсязі опанував теоретичний матеріал з тем. На семінарських заняттях відповідав на запитання, але допускався деяких неточностей та не відповідав на додаткові запитання. З затримкою та/або на задовільному рівні виконав тестові завдання з тем, допустив багато помилок. Брав посередню участь в обговореннях вивченого матеріалу. На задовільному рівні написав підсумкову контрольну роботу.
D	64-74	Студент в достатньому обсязі опанував теоретичний матеріал. Завдання рубіжного контролю (тести) виконувались не своєчасно та/або на низькому рівні. Під час семінарських занять були значні труднощі з відповідями на запитання. На задовільному рівні написав підсумкову контрольну роботу, допускаючи багато грубих помилок та неточностей.
Е	60-63	Студент в малому обсязі опанував теоретичний матеріал. Завдання рубіжного контролю виконувались не своєчасно та/або на низькому рівні з допущенням грубих помилок. Під час семінарських занять не було відповідей на запитання та на низькому рівні написана підсумкова контрольна робота.
FX	35-59	Студент в малому обсязі опанував теоретичний матеріал з тем. Завдання рубіжного контролю виконані не в повному обсязі та на низькому рівні. Під час семінарських занять не було відповідей на запитання. Підсумкова контрольна робота не виконана.
F	0-34	Повний пропуск рубіжного контролю та невиконання завдань (обов'язкове повторне вивчення дисципліни)

Оцінюванню підлягають завдання семінарських занять та виконання контрольних робіт. У результаті виставляється загальна оцінка з кожної теми.

Оцінка за семінарські заняття (доповідь) варіюється і може складати від 5 до 15 балів в залежності від типу семінарського заняття. Тезові відповіді на запитання оцінюються у 2 бали. Тестовий контроль варіюється і може складати від 5 до 13 балів в залежності від складності тестового завдання. Загальна максимальна кількість за один модуль – 40 балів. У випадку, коли завдання до семінарських занять виконуються несвочасно без поважної на те причини, максимальна оцінка за тему знижується.

В оцінці теоретичних знань студентів враховуються такі моменти: достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, законами, правилами; зрозумілість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

Оцінка за підсумкову контрольну роботу складає 10 балів. Вона є обов'язковою до виконання. В оцінці виконання завдання враховується здатність студента: усвідомлювати вимогу завдань; перекладати їх на мову наукових понять; застосувати принципи, закономірності, правила для вирішення конкретних завдань; логічно і аргументовано викладати суть власних суджень і рішень.

Максимальна оцінка за іспит складає 10 балів. Максимальна оцінка за дисципліну складає 100 балів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Александрович В.С. Українське малярство XIII—XV ст. (Студії з історії українського мистецтва. Т. 1). Львів, 1995. 200 с.
2. Антонович Д. Короткий курс історії українського мистецтва. Прага, 1923.
3. Білецький П. Козак Мамай. Українська народна картина. Л., 1960
4. Драган М. Українська декоративна різьба XVI – XVII ст. К., 1970.
5. Драган М. Українські дерев'яні церкви: Генеза і розвій форм. 450 с., іл.. Львів, 1937, Х.: Видавництво Савчук О., 2014.
6. Жаботюк А.А. Український живопис доби Середньовіччя // Київ-Одеса. Головне вид-во видавничого об'єднання «Вища школа». 1978. 199 с.
7. Жолтовський П.М. Малюнки Києво-Печерської іконописної майстерні. К.: Наукова думка, 1982. 286 с., іл..
8. Жолтовський П.М. Монументальний живопис на Україні XVII – XVIII століть. К.: Наукова думка, 1988. 159 с., іл.,
9. Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в XVI – XVIII ст. К.: Наукова думка, 1983. 179 с., іл.
10. Запаско Я.П., Мацюк О.Я. Львівські стародруки. Л.: Каменяр, 1983. 175 с., іл.

11. Історія української культури / Заг. ред. І. Крип'якевича. К., 1994.
12. Історія українського мистецтва. У 5-и т. / НАН України ім. М.Т. Рильського; голов. Ред.. Г. Скрипник. Т.т. 1–5. 2001–2007.
13. Історія цивілізації. Україна. – Том 1: Від кіммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.) / Упоряд. М. Ю. Відейко. Харків: Фоліо, 2020. 586 с.
14. Косів Р. Риботицький осередок церковного мистецтва 1670 – 1760 років. Львів: НМЛ ім. А. Шептицького, 2019. 528 с., іл.
15. Крвавич Д. П., Овсійчк В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. У 3 кн. – Львів, 2005. Кн. 1 – 2.
16. Логвин Г.Н. З глибин: Давня українська мініатюра XI – XVIII століть. К.: Дніпро, 1974. 188 с., іл.
17. Нариси з історії образотворчого мистецтва України/ Ін-т проблем сучасного мистецтва. У 2 кн. К.: Інтертехнологія, 2006, кн. 1 – 2.
18. Паньок Т. Слобожанська ікона XVII – початку XIX століття. Х.; Іванова, 2008. 279 с. іл.
19. Степовик Д. Історія української ікони X-XX століть // К. : Либідь, 1996. 440 с.
20. Сорочинський іконостас : Альбом / Автори: І. Дорофієнко, Л. Міляєва, О. Рутковська. К.: Родовід, 2010. 168 с., іл.
21. Українське мистецтво XV – XX століть / Упоряд. В. Лозинський. К.: Оранта, 2007. 150 с.
22. Український іконопис XII – XIX ст.: з колекції НХМУ: Альбом / Авт. вступ. ст. Л. Членова. Хм.: Галерея, К.: Артанія Нова, 2005. 256 с., іл.

Додаткова:

23. Гах Ірина. Настінні розписи Юліяна Буцманюка у храмі Василянського монастиря в Жовкві // Галицька брама. 1999. Ч. 1–2. С.8–9.
24. Демків Р. Особливості поширення гуманістичних та ренесансних ідей в українському мистецтві XVII ст. // “HUMANITIES & SOCIAL SCIENCES 2009” (HSS-2009), 2009. С. 38-41
25. Енциклопедія трипільської цивілізації : у 2 томах. Т. 1. / за ред. М. Ю. Відейка. К. : Укрполіграфмедіа, 2004. 703 с.
26. Енциклопедія трипільської цивілізації : у 2 томах. Т. 2. / за ред. М. Ю. Відейка. К. : Укрполіграфмедіа, 2004. 656 с.

27. Залізник Л. Л. Первісна історія України / Л. Л. Залізник. К. : Вища школа, 1999. 264 с.
28. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні // К. : Видво Соломії Павличко «Основи», 2000. 472 с.
29. Нельговський Ю.П. Українське мистецтво від найдавніших часів до початку ХХ ст. / Ю.П.Нельговський. К.: «Радянська школа», 1978. 136с.
30. Приймач М. Церковний живопис Закарпаття. Ужгород: Всеукр. держ. Вид-во «Карпати», 2017. 247 с., іл.
31. Степовик Д.В. Леонтій Тарасевич і українське мистецтво бароко. К.: Наукова думка, 1986. 207 с.
32. Шейко В. М. Історія української культури : Навч. посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. К. : Кондор, 2006. 264 с.
33. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України : історичний нарис / Ф. С. Уманцев. К. : Либідь, 2002. 328 с.

Інтернет-ресурси:

34. Бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України. URL: <http://izbornyk.org.ua/>
35. Бібліотека «Культура України».URL: <http://elib.nplu.org/>
36. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. URL: <http://mari.kiev.ua/>
37. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАНУ. URL: <http://etnolog.org.ua/>
38. Історія України. URL: <http://history.franko.lviv.ua/>
39. Культурологічна бібліотека. URL: http://kultura.ho.ua/books_ku.html
40. Сайт «Культура України». URL: <http://k-ua.net/>